

# *Sium* SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

# Ajankohtaista vammaispalveluissa

12.2.2026 Vammaisneuvosto  
palvelupäällikkö Kristiina Räsänen

# Vammaispalvelulakia on tarkennettu elämänvaiheita koskevalla säännöksellä 1.1.2026 alkaen

- Vammaispalvelulain 2§:n tarkennus;
  - Arvioitava jatkossa, milloin on kyse vammaisen henkilön elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta ja milloin siitä poikkeavasta tarpeesta.
  - Elämänvaihetta koskeva arviointi tehdään yksilöllisesti osana vammaisen henkilön palvelutarpeen arviointia.
- Laissa elämänvaiheiksi määritellään lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus.
  - Lapsuus (0- 18 v.), nuoruus (18-24 v.), aikuisuus, vanhuus jaetaan kahteen vaiheeseen (kolmas- ja neljäs ikä).
  - Vammaisen lapsen avun ja tuen tarpeita tulee verrata saman ikäisten vammattomien lasten avun ja tuen tarpeisiin. Lapsuuteen sisältyy useita kehitysvaiheita, joilla on merkitystä avun ja tuen tarpeen arvioinnissa.
  - Nuoruuden elämänvaiheessa olennaista arvioida isoihin elämänmuutoksiin liittyvät tavanomaiset tarpeet.
  - Aikuisuus on pitkä ja monin tavoin aktiivinen elämänvaihe, johon kuuluu vastuun ottaminen omasta elämästä. Aikuisuuteen kuuluvat myös velvoitteet.
  - Vanhuus on monimuotoinen elämänvaihe, johon sisältyy erilaisia vaiheita:
  - Kolmas ikä alkaa työuran jälkeen tyypillisesti eläkkeelle siirtymisen myötä ja jatkuu siihen asti, kunnes toimintakyky alkaa merkittävästi heiketä.
  - Neljäs ikä sijoittuu vanhuuden elämänvaiheen loppupuolelle. Tähän elämänvaiheeseen liittyy tavanomaisesti pysyviä toimintakyvyn rajoitteita ja terveysongelmia, vaikeuksia suoriutua itsenäisesti päivittäisistä toimista ja näin pysyvä hoidon ja huolenpidon tarve.

# VAMMAISPALVELULAIN SOVELTUMISEN ARVIOINTI 1.1.2026 LÄHTIEN

Onko kyseessä vammainen henkilö?

- Onko kyseessä vammainen henkilö?
- Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka tarvitsee vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. (VPL 2 § 2 mom.)

Onko soveltuvaa yleislakia?

- Onko olemassa yleislakia, joita voitaisiin soveltaa tilanteeseen? (HE 92/2025 vp.)
- Onko siis ylipäänsä kyseessä tarve, johon voidaan vastata joko sosiaali- ja terveystalvaeluilla taikka muilla julkisilla palveluilla, kuten varhaiskasvatuksen, opetuksen taikka työvoimapalveluilla?

Elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeava tarve

- Onko kyseessä henkilö, jonka toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta?
- Vammaispalvelulaissa tarkoitettuja elämänvaihteita ovat lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. (VPL 2 § 3 4 mom)

Ensisijaisten palvelujen sopivuus

- Ovato ensisijaisten lakien mukaiset palvelut vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä?
- Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihoitolaia, terveydenhoitolaia, vanhuspalvelulaia, varhaiskasvatuslaia, perusopetuslaia tai muun laia perusteella. (VPL 2 § 3 mom.)
- Jos palvelut järjestetään yleislaia perusteella, on ratkaistava, sovelletaanko asiakasmaksuja koskevaa suojasäännöstä.

Oikeus yksittäiseen vammaispalveluun

- Edellyttääkö vammaisen henkilön itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen välttämättä vammaispalvelulaia mukaisen, yksittäisen palvelun myöntämistä? (VPL 6 § 2 mom.).

# Jos palvelutarve on tavanomainen

- Jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella kyseessä on elämänvaiheessa tavanomainen tarve, vammaisella henkilöllä ei ole oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin erityispalveluihin. Myöskään vammaispalvelulain 2 §:n 6 momenttiin sisältyvä, ns. asiakasmaksuja koskeva suojasäännös ei tule sovellettavaksi.
- Vammaisen henkilön palvelutarpeen arviointi jatkuu esimerkiksi;
  - lapsi- ja perhepalveluissa
  - työikäisten palveluissa
  - ikääntyneiden palveluissa.
- Henkilön tarpeisiin voidaan vastata myös terveydenhuollon, opetustoimen tai muun julkisen palvelun avulla.

# Oikaisuvaatimukset yksilöasioiden jaostossa (Jaoston esittelijä Kaisa Tanskanen 26.1.2026)

| Päätös, jota oikaisuvaatimus koskee                                                       | 2023 | 2024 | 2025      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-----------|
| Laskutus                                                                                  | 44   | 87   | 134 (86)  |
| Asiakasmaksut                                                                             | 10   | 12   | 7 (3)     |
| Palvelusetelin arvo                                                                       | -    | 1    | -         |
| Kotihoito/arjen tukipalvelut                                                              | 11   | 4    | 1 (0)     |
| Asumispalvelut                                                                            |      |      | 1 (1)     |
| VPL kuljetuspalvelu                                                                       | 15   | 12   | 20 (7)    |
| VPL henkilökohtainen apu                                                                  | 20   | 21   | 24 (15)   |
| VPL muut (asunnon muutostyöt, autohankinnat, palveluasuminen, erityishuolto, sosiaalityö) | 12   | 16   | 15 (9)    |
| Omaishoidon tuki                                                                          | 15   | 13   | 13 (8)    |
| Toimeentulotuki                                                                           | 13   | 34   | 32 (19)   |
| Muut (päihdekatkaisu, koulupsykologin tutkimukset, lapsiperheiden kotipalvelu)            | 1    | -    | 8 (4)     |
| yht.                                                                                      | 141  | 200  | 255 (152) |

| Ratkaisu            | 2023 | 2024 | 2025      |
|---------------------|------|------|-----------|
| Hylätään            | 122  | 158  | 193 (115) |
| Hyväksytään         | 7    | 28   | 44 (24)   |
| Jätetään tutkimatta | 9    | 12   | 10 (8)    |
| Palautettu          | 3    | 2    | 8 (5)     |

# Hallinto-oikeuden ja Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut

(Jaoston esittelijä Kaisa Tanskanen 26.1.2026)

## • Hallinto-oikeuden ratkaisut

| Ratkaisu            | 2023 | 2024 | 2025 |
|---------------------|------|------|------|
| Hylätty             | 7    | 12   | 20   |
| Hyväksytty          | 1    | -    | -    |
| Palautettu          | 3    | 11   | 7    |
| Rauennut            | -    | -    | 1    |
| Jätetään tutkimatta | 1    | -    | 1    |

## 5. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut

| Ratkaisu                          | 2023 | 2024 | 2025 |
|-----------------------------------|------|------|------|
| Valituslupaa ei myönnetä          | 3    | 2    | 2    |
| Valituslupa myönnetty             | -    | -    | -    |
| Hylätty                           |      | 3    | 1    |
| Jaoston päätös palautettu voimaan |      | 1    | -    |

# Uuden vammaispalvelulain mukaiset ratkaisut hallinto-oikeudessa 2025

- Uuden vpl-lain mukaisia hao:n päätöksiä yhteensä 12, joista yhtä asiakasta koskevia 3 päätöstä.
- Hao palautti 3 yksilöasioiden päätöstä, joista kaksi päätöstä koskee yhtä asiakasta.
- Suurin osa muutoksenhakuja koskee ikääntyneitä (79-89 v.) henkilöitä. Muutosta haetaan liikkumisen tuen ja hk-avun päätöksiin.

Kiitos 😊